

philosophy are highlighted and the classification of ostensive comments on the basis of verbal and non-verbal correlation is proposed.

The key words: *internetpagionym, paragrapheme, definition, ostensive definition, ostensive comment.*

УДК 81'255.4=134.2=161.2:821.134.2(7/8)

Півторак М.Д., студ.,
КНУ імені Тараса Шевченка

СИНТАКСИЧНІ ФІГУРИ У РОМАНІ Г. ГАРСІА МАРКЕСА "ОСІНЬ ПАТРІАРХА"

У статті розглянуто особливості вживання синтаксичних фігур у прозі. Досліджено різноманітність функцій та експресивних можливостей деяких синтаксичних фігур на основі роману Г. Гарсія Маркеса "Осінь патріарха".

Ключові слова: *синтаксична фігура, повтор, анафора, ампліфікація, градація, полісиндетон.*

Художні твори характеризуються цілою низкою особливостей, зокрема в царині синтаксису. Окрім звичної (і звичайної) побудови тексту у формі різних типів простих і складних речень, ускладнених певними відокремленими зворотами, вставними конструкціями тощо, практично всі стилі мови мають особливі стилістичні ресурси синтаксису – стилістичні фігури [1; 136]. Особливо продуктивно, на наш погляд, ці ресурси використовуються у художньому стилі – як у прозових творах, так і в поезії.

Стилістичні фігури – це особливі синтаксичні конструкції, що відзначаються оригінальністю форми та використовуються як засіб логічного виділення та впорядкування тексту [2; 235]. Вони також є засобами творення образності, емоційності тексту і становлять невід'ємну характеристику ідіостилю автора. На думку Н.Ф. Пелевіної, синтаксис має більш широкі експресивні можливості, ніж морфологія, оскільки допускає більше вибору та безпосередніше пов'язаний із думкою [3; 44].

У цій статті ми розглянемо особливості використання стилістичних фігур і прийомів синтаксису на прикладі роману Габріеля Гарсія Маркеса "Осінь патріарха" та його перекладів С. Борщевського та С. Жолоб. Стиль цього письменника є цікавим предметом для дослідження, оскільки, за словами Рафаеля Конте, Г. Гарсія Маркес є справжнім реформатором іспаномовної прози в наш час [4].

Роман "Осінь патріарха" відрізняється складною синтаксичною будовою. Довгі поширені речення, ускладнені численними синтаксичними конструкціями та фігурами, відсутність абзаців, зміна оповідачів (мова ведеться або від першої особи множини, або від першої особи однини) та інші особливості слугують засобом вираження двоплановості часу (у романі існують два часопростори: доба – часові рамки розгортання дії, та триста років – час панування диктатора). Згідно з І.С. Орловою, концепт "час" у творах Г. Гарсія Маркеса переважно реалізується на синтаксичному рівні. Для вираження цього концепту автор обирає повільну та розлогу манеру оповіді, для якої характерне використання на синтаксичному рівні складних розгорнутих і великих за обсягом речень, які об'єднані сурядним зв'язком із використанням однорідних членів речення та розгорнутих зворотів. Свідомий вибір саме таких синтаксичних засобів сприяє створенню того динамічного ритму твору, що безпосередньо відображає специфіку художньої концепції автора, а також особливості його індивідуальної концептуалізації світу [5; 226].

Подібна масштабність у структурі речень роману дозволяє розкрити його ідейне підґрунтя: надмірність у використанні лексики та складність речень приводить до думки, що сила влади насправді створена штучно, це лише ілюзія [6; 223]. Як бачимо, синтаксична структура твору є надзвичайно важливим компонентом, адже в ній втілено як ідею твору, так і індивідуальний стиль автора. Саме тому при перекладі потрібно досягти якомога більшої еквівалентності й адекватності.

Однією із найвживаніших стилістичних фігур у романі є **повтор**. Це стилістична фігура, яка створюється нагромадженням певних мовних елементів (слів або словосполучень). Дія цієї стилістичної фігури пояснюється як посиленням впливу повторюваних елементів за кожним новим вживанням, так і тим, що сам факт повторення того самого слова чи словосполучення вносить до його сприймання певні зміни – об'єктивні (плив-плив сприймається усіма як тривала, довгочасна дія) і суб'єктивні (кожен по-своєму сприйме повтор слова далекий, у кожного це слово викличе інший ланцюг асоціацій) [7; 301].

У художній мові розрізняють такі види повторів, як анафора (єдинопочаток), що полягає у повторенні однакових звуків, слів чи синтаксичних конструкцій на початку суміжних висловлень; епіфора – повтор слів чи словосполучень у кінці кількох речень; кільце – повтор слів одночасно на початку і в кінці фрази;

епанафора, або композиційний стик – повтори слів та словосполучень у кінці попередньої фрази та на початку наступної. З-поміж повторів виділяють так званий "посиливаний повтор". Суть цієї фігури в тому, що повторюється та сама лексема, але в супроводі інших слів, які посилюють її виразові якості [2; 237].

Приємом анафори Г. Гарсія Маркес використовує досить часто. Прикладом є повтор *vimos, había visto* у таких уривках:

...vimos un sillón de mimbre mordisqueado por las vacas, vimos estuches de pinturas de agua y vasos de pinceles de los que usaban las pajareras de los páramos para vender en las ferias a otros pájaros descoloridos haciéndolos pasar por oropéndolas, vimos una tinaja con una mata de toronjil... ...vimos una cama buena para desafueros de amor con el toldo de punto convertido en un nidal de gallinas, vimos en los arcones las sobras de las polillas de los cuellos de zorros azules... [8].

...побачили обгризене коровами плетене крісло, *побачили* коробочку з акварельними фарбами та склянки з пензликами – за допомогою тих фарб і пензликів перекупки птахів з плоскогір'я розмальовували звичайних сірих пташок і продавали їх потім на ярмарку, видаючи за іволг; ми *побачили* великий череп'яний підвазонник із кущем меліси... ми *побачили* зручне для любовних утіх ліжко з мереживним балдахіном, який правив курям за сідало, *побачили* в скринях побиті міллю коміри з блакитного песця... [9].

...lo había visto titubeando a plena luz, *lo había visto* masticar las aguas de frutas, *lo había visto* cabecear de sueño en la poltrona de mimbre con el vaso en la mano cuando el zumbido de cobre de las chicharras hacía más densa la penumbra de la sala, *lo había visto* roncar, cuidado excelencia... [8].

...вона бачила, як він рухається, як смоче фруктову воду, як куняє зі склянкою в руці у плетеному кріслі надвечір, коли од мідного сюрчання цикад сутінки в залі стають дедалі густішими; вона чула, як він хропе: "обережно, ваше превосходительство", – озивалася вона... [9].

У перекладі першого уривку досягнуто повної еквівалентності щодо відтворення анафори, а в другому уривку перекладач вдається до змін – випускається компонент повтору "бачила". Ці зміни частково зумовлені трансформаціями герундію та конструкції *acusativo con infinitivo* при перекладі українською: *lo*

había visto titubeando a plena luz, lo había visto masticar las aguas de frutas – вона бачила, як він рухається, як смокче фруктову воду. Разом з тим, випущення компоненту повтору може свідчити про втрату повноти висловлювання в тексті перекладу та нечітку передачу стилістичних засобів оригіналу.

З прикладів, поданих вище, можна зробити висновок, що за допомогою використання повторів автор додає певного додаткового забарвлення, експресивності й емоційності. За словами І. Дегтярьової, повтор початкових компонентів висловлювання є поширеною стилістичною фігурою та засобом експресивного синтаксису, він забезпечує семантичну та емоційно-експресивну зв'язність тексту [10]. У багатьох випадках повтори стають головними елементами композиції тексту або задають тон у подальшому розгортанні думки [11].

У романі також спостерігаємо доволі частотне вживання ампліфікації. Це стилістичний прийом у художній літературі для посилення характеристики, доповнення і збагачення думки за допомогою нагромадження однорідних мовних засобів – синонімів, епітетів, порівнянь, антонімічних протиставлень тощо [12; 60]. Виокремлюються такі різновиди стилістичної ампліфікації:

- нанизування однорідних членів речення, які не є синонімічними;
- список узуально синонімічних мовних одиниць;
- ампліфікація синтаксичних одиниць, які будуються за однією структурною моделлю [10].

Яскравими прикладами ампліфікації є рядки з роману, подані нижче:

...afrentaba los riesgos más tremendos del poder poniendo primeras piedras donde nunca se había de poner la segunda, cortando cintas inaugurales en tierra de enemigos y soportando tantos sueños pasados por agua y tantos suspiros reprimidos de ilusiones imposibles al coronar sin apenas tocarlas... [8].

...протистояв найстрашнішим небезпекам влади, закладаючи перший камінь там, де ніколи не збиралися класти другого, перерізаючи стрічки на всіляких урочистих відкриттях, коли довкола було повно ворогів, тамуючи зітхання від нездійснених

мрій, коли коронував, – і пальцем їх не зачепивши, – безліч ефемерних і недосяжних королев краси... [9].

...dime que este vahído de muerte no es el marasmo de regaliz de tu respiración, pero era ella, era su rosa, era su aliento cálido que perfumaba el clima del dormitorio como un bajo obstinado con más dominio y más antigüedad que el resuello del mar... [8].

...скажи, що це не ти, скажи, що це смертельне зомління – не від твого солодкого подиху!.." – але то була вона, і то була її троянда, і її гаряче дихання, – сильніше й глибше, ніж дихання моря, воно, наче свавільний приплив, сповнювало пахощами його спальню... [9].

Розкриваючи ідею головного речення, автор послуговується ампліфікацією синтакстичних одиниць, що дозволяє уповільнити розвиток дії, унаслідок чого досягається наростання емоційного напруження й експресивності висловлювання в останньому компоненті фігури: *soportando tantos sueños pasados por agua y tantos suspiros reprimidos de ilusiones imposibles al coronar sin apenas tocarlas; era su aliento cálido que perfumaba el clima del dormitorio.* У перекладах обох уривків збережено прийом ампліфікації, що свідчить про високий рівень відтворення ідіостилію автора в перекладі.

Ампліфікацію часто визначають як різновид градації. Градація – стилістична фігура певної будови, у якій кожна наступна частина посилює (або послаблює) смислове чи емоційно-експресивне значення. У результаті посилюється стилістичний ефект висловлювання і враження від нього. Градація буває висхідна, при якій стилістичний ефект збільшується, наростає і посилюється значення з додаванням кожного наступного компонента фігури. Низхідна градація, навпаки, характеризується з кожною наступною частиною зменшенням значення, спаданням стилістичного ефекту і враження від нього [13; 435].

Серед інших стилістичних фігур, які Г. Гарсія Маркес використовує в романі "Осінь патріарха", є й приклади градації.

...viendo los globos de colores en el cielo, los globos rojos y verdes, los globos amarillos como grandes naranjas azules, los innumerables

globos errantes que se abrieron vuelo por entre el espanto de las golondrinas... [8].

...побачивши в небі різноколірні кулі – червоні й зелені, жовті, ніби великі помаранчі, сині – безліч мандрівних куль, що літали поміж переляканих ластівок... [9].

Варто відзначити, що перекладачам вдалося точно відтворити цей стилістичний прийом. Використовуючи фігуру висхідної градації, автор досягає зростання емоційного напруження. Як зазначає А.П. Коваль, у художніх текстах, прозових і поетичних, градація виконує функцію як логічної, так і емоційної домінанти [7; 317].

Полісиндетон – стилістична фігура, що характеризується умисним нагромадженням сполучників для посилення кожного з членів речення [14]. У тексті роману зустрічаємо такий приклад використання полісиндетону:

...y todo aquello entre el escándalo de los funcionarios vitalicios que encontraban gallinas poniendo en las gavetas de los escritorios, y tráfico de putas y soldados en los retretes, y alborotos de pájaros, y peleas de perros callejeros en medio de las audiencias... [8].

...а в цей час вічні урядовці лаялися, знаходячи в шухлядах своїх столів курей, які там неслися, жінки й солдати шастали до вбиральні, птахи не вгавали, прибудні пси гризлися між собою в конференц-залі... [9].

Бачимо, що у перекладі цю стилістичну фігуру не відтворено, однак, беручи до уваги довжину і складність речень у романі, варто зазначити, що все-таки перекладачеві вдалося втримати стан емоційного напруження за допомогою безсполучникового зв'язку. У тексті оригіналу полісиндетон виконує особливу роль. Ця стилістична фігура об'єднує однорідні елементи, а на відміну від простого переліку, при якому елементи створюють єдине ціле, при полісиндетоні кожний елемент виступає окремо від інших і виконує таким чином дезинтегруючу функцію [15].

Отже, якомога точніше відтворення синтаксичних фігур має бути одним із пріоритетів перекладача під час роботи над художніми текстами. Аналіз якості відтворення стилістичних фігур при перекладі може свідчити про рівень передачі ідіостилю автора. Стилістичні фігури синтаксису допомагають авторові впливати на формування думки читача, створюють його індивідуальний стиль і є чинниками, що розкривають ідею твору. Тому факторами, які необхідно враховувати для успішності перекладу художньої

літератури, є стильові особливості тексту оригіналу, розмаїття мовних засобів, своєрідність ідіостилю автора, єдність змісту і форми, а також ідея твору та засоби її вираження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Бабич Н.Д.* Практична стилістика і культура української мови / Н.Д. Бабич. – Львів, 2003.
2. *Пономарів О.Д.* Стилiстика сучасної української мови / О.Д.Пономарів. – К, 1993.
3. *Пелевина Н.Ф.* Стилистический анализ художественного текста / Н.Ф.Пелевина. – Л, 1980.
4. *Conte, Rafael* El hombre que nos hizo más felices / R.Conte // http://cvc.cervantes.es/actcult/garcia_marquez/imagen/cont.htm
5. *Орлова І.С.* Синтаксис як компонент ідіостилю автора та його відтворення у перекладі / І.С.Орлова // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики. – К, 2008.
6. *Figueroa Sánchez, Cristo Rafael* Barroco y neobarroco en la narrativa hispanoamericana / Figueroa Sánchez. – Editorial Universidad de Antioquia, 2007.
7. *Коваль А.П.* Практична стилістика української мови / А.П.Коваль. – К, 1987.
8. *García Márquez, Gabriel* El otoño del patriarca / G.García Márquez // http://biblio3.url.edu.gt/Libros/garcia_marquez/patriarca.pdf
9. *Гарсія Маркес Г.* Осінь патріарха / Г.Гарсія Маркес // http://argo-unf.at.ua/load/markes_gabriel_garsia/osin_patriarkha/667-1-0-2646
10. *Дегтярьова І.* Стилiстичний синтаксис української постмодерністської прози / І.Дегтярьова // www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ukrm/2009_3/st4.pdf
11. *Ріжко Р.* Повтор як семантико-стилістична домінанта в українській поезії кінця ХХ – початку ХХІ століття / Р.Ріжко // www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Nz/Fil/2009_86/statti/35.pdf
12. Літературознавча енциклопедія. – У 2 т. – Т. 1. – / Авт.-уклад. Ю.І.Ковалів. – К, 2007. 13. *Мацько Л.І.* Стилiстика української мови / Л.І.Мацько. – К, 2003.
14. *Берегова О.А.* Стилiстичне забарвлення іспанської народної казки / О.А.Берегова // http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Mikks/2011_33/80_84.pdf
15. *Влох Н.М.* Синтаксично-стилістичні особливості художнього постмодерністського тексту / Н.М. Влох // http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/gv/2007_11/2/articles/Volume%202/Suchasna%20lingvistika/6_Vloh.pdf

Стаття надійшла до редакції 19.04.13.

Пивторак М.Д., студ.,
КНУ імені Тараса Шевченка

СИНТАКСИЧЕСКИЕ ФИГУРЫ В РОМАНЕ ГАБРИЭЛЯ ГАРСИА МАРКЕСА "ОСЕНЬ ПАТРИАРХА"

В статье рассмотрены особенности использования синтаксических фигур в прозе. Исследованы различные функции и экспрессивные возможности некоторых синтаксических фигур на основе романа Г.Гарсиа Маркеса "Осень патриарха".

Ключевые слова: синтаксическая фигура, повтор, анафора, амплификация, градация, полисиндетон.

Pivtorak M., stud.,
Taras Shevchenko National University of Kyiv

Syntactic figures in Gabriel García Márquez's novel "The Autumn of the Patriarch"

The article focuses on the peculiarities of usage of syntactic figures in prosaic texts. The article emphasizes various functions and expressive potential of some syntactic figures based on Gabriel García Márquez's novel "The Autumn of the Patriarch".

Key words: syntactic figure, repetition, anaphora, amplification, climax, polysyndeton.

УДК 81'25=111=161.25:82-7

Підгрушна О.Г., асп.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

ВІДТВОРЕННЯ У ПЕРЕКЛАДІ КУЛЬТУРНО- ХУДОЖНЬОЇ СПЕЦИФІКИ ГУМОРУ

Статтю присвячено перекладу гумористичної літератури, зокрема питанню відтворення культурної специфіки гумору. Розглянуто основні мовні та культурні труднощі, які виникають при перекладі іншомовного гумору.

Ключові слова: гумор, переклад, культура, особливе, художність.

У перекладознавстві існує чимало досліджень, присвячених перекладу гри слів, каламбурів, анекдотів, але незначна кількість висвітлює інші аспекти гумористичного перекладу, а саме відтворення культурної специфіки у перекладі.